

РОЛЬ БОГОСЛОВСЬКОГО НАУКОВОГО ТОВАРИСТВА У РОЗВИТКУ БОГОСЛОВСЬКОЇ НАУКИ У 20–30 рр. ХХ ст.

У статті розглянуто діяльність богословського наукового товариства та його роль у розвитку богословської науки. Особлива увага приділяється видавничій діяльності товариства.

Ключові слова: богословське наукове товариство, «Богословія», греко-католицька церква.

Діяльність Української греко-католицької церкви (УГКЦ) привертає увагу багатьох дослідників. Ієрархія УГКЦ у 20–30 рр. ХХ ст. приділяла велику увагу розбудові богословської освіти та науки на західноукраїнських землях. Особливо активну участь у її становленні взяли митрополити Андрій Шептицький та Йосиф Сліпий. З їхньої ініціативи було створено Богословське наукове товариство (БНТ).

У радянській історіографії дана проблема замовчувалася або висвітлювалася необ'єктивно. У сучасній українській науці спостерігається жвавий інтерес дослідників до цієї теми. До неї зверталися у своїх працях: Пристай В., Бистрицька Е., Янів В. та інші. Вони розглядали окремі аспекти ролі богословського наукового товариства у розвитку богословської науки. Проте відсутнє комплексне дослідження з цієї теми. Тож дане питання є актуальним.

Метою публікації є дослідження ролі богословського наукового товариства у розвитку богословської науки у зазначений період.

У 20–30 рр. ХХ ст. західноукраїнські землі опинилися у складі Польщі, що суттєво позначилося на релігійному і політичному житті українського народу. В даний період польські урядовці проводили політику, спрямовану на знищення української освіти та культури. Для досягнення поставленої мети представники польського уряду закривають навчальні заклади з українською мовою навчання. Захищати інтереси свого народу та його культури намагалося духовенство УГКЦ.

29–30 вересня 1922 р. під керівництвом ректора Львівської духовної семінарії Т. Галушинського відбувся з'їзд богословів.

Під час його проведення було прийнято ряд постанов. В них наголошувалося на необхідності заснування Богословського наукового товариства та виданні його періодичного журналу «Богословія». Також передбачалося створення наукової бібліотеки та навчальних програм для майбутніх студентів-богословів [2, с. 16]. Цю ідею підтримав митрополичий ординаріат, який на своєму засіданні 16 грудня 1923 р. ухвалив рішення про заснування БНТ. Дану подію підтримала велика кількість церковних та світських осіб. Головна мета новоствореного товариства полягала у поширенні і розвитку богословської науки серед священнослужителів. Передбачалося видавання книжок, проведення різноманітних наукових засідань. Очолив БНТ Т. Галуцинський, а з 1926 р. на посаді його змінив майбутній митрополит Й. Сліпий. Активну участь у його роботі брали не лише священнослужителі, але й прості громадяни.

Керівним органом товариства була Рада, представлена десятьма особами. До її складу входили відпоручник митрополичого ординаріату та чотири голови секцій. Виборними членами ради були голова, генеральний секретар, директор бібліотеки. Голову затверджував галицький митрополит. Поряд з радою загальні збори щорічно вибирали контрольну комісію з трьох чоловік [5, арк. 12]. На її засіданнях обиралися та затверджувалися посадові особи.

З моменту свого заснування діячі БНТ включилися у наукову діяльність. Завдяки їх ініціативі було утворено біблійну, філософсько-догматичну, історико-правничу та правничо-богословську секції. На засіданнях обговорювалися доповіді, присвячені богословським питанням. Однак найбільшим досягненням в галузі наукової діяльності було проведення багатьох унійних з'їздів та академічних вечорів [1, с. 109].

Один з таких відбувся під керівництвом Й. Сліпого 22–25 грудня 1936 р. Його проведення підтримала велика кількість духовенства та мирян. Його учасники в майбутньому сподівалися об'єднати східні та західні богословські ідеї в науці [3, с. 406].

На початку свого існування БНТ зіткнулося з фінансовими проблемами, які пов'язувалися з наявністю економічної кризи в країні. Однак, незважаючи на ці негативні чинники, товариство продовжувало свою роботу. Постійну матеріальну допомо-

гу для подальшого його функціонування надавав митрополит Андрій Шептицький.

Величезного значення діячі БНТ приділяли друкуванню періодичної літератури. Завдяки їх ініціативі з 1923 р. почав виходити науковий журнал «Богословія», редактором якого був Й. Сліпий. У даному виданні публікувалися статті переважно з богословської тематики.

Значну фінансову підтримку для появи першого видання надавав голова товариства Т. Галушинський. Свідченням цього є виділення на його утримання 4000 польських марок [7, с. 156]. Постійною перешкодою нормальному функціонуванню даного видання були фінансові проблеми. З цього приводу заходами духовенства Станіславівської єпархії організовується фонд допомоги. Його представники виділяли 1000 польських марок на видання журналу «Богословія» [7, с. 157].

Редакція журналу обмінювалася своїми публікаціями в Польщі та за кордоном. Зокрема, з товариством підтримували зв'язок численні українські видання у Львові, такі як «Новий час», «Діло», «Наш клич», «Неділя» та інші [4, с. 32].

Разом з журналом «Богословія» видавався науковий збірник «Праці БНТ». В збірнику друкували великі за розміром монографії. Важливими роботами були праці Й. Сліпого «БНТ і його статuti» та О. Глинки «БНТ у Львові в першій десятилітті свого існування» [4, с. 35]. Представники ради товариства на своєму засіданні від 10 квітня 1929 р. намагалися об'єднати «праці БНТ з серією видань «Праць греко-католицької богословської академії». Але цю ідею не вдалося реалізувати.

Протягом існування БНТ видало XX томів «Богословія» та 45 книжок. Однак після захоплення радянськими військами території Галичини видавництво журналу припинилося. Необхідно зазначити, що за часів німецької окупації керівники БНТ намагалися відновити друкування «Богословія». І в результаті цих дій у 1942 р. вийшов один номер журналу.

Поряд з науковими виданнями товариство займалося публікуванням статей, присвячених церковним і суспільним питанням. Вони друкувалися у журналі «Нива», який започаткував свою діяльність у Львові 1 серпня 1933 р. Головною метою періодичного видання було розповсюдження богословських ідей

серед духовенства. Журнал «Нива» виходив щомісяця. Його редакційну колегію очолив Петро Хомин.

Велику увагу у своїх публікаціях керівники видання приділяли діяльності БНТ. Зокрема, подавалася інформація про наукові збори товариства, проведення унійних з'їздів та інше.

Під час свого існування БНТ провело шість загальних зборів, на засіданнях яких обговорювалися різноманітні питання. Перше з них відбулося 16 грудня 1923 р., в ході якого Й. Сліпим був розроблений статут майбутнього товариства та затверджено список його членів. На наступних засіданнях вирішувалася організація справи видавництва наукових праць, підручників з богослов'я, розглядалося питання про створення Богословської Академії у Львові. На одному з засідань 11 грудня 1931 р. обговорювався проект польського супружнього закону з протикатолицькими тенденціями. В результаті, з'явилася стаття під назвою «Становище католицької церкви до цивільних подружжів, розводів та новий проект польської кодифікаційної комісії». В майбутньому її передбачалося надрукувати в журналі «Богословія» [2, с. 67].

Останні загальні збори БНТ відбулися 2 лютого 1939 р. під керівництвом Й. Сліпого. Він стверджував, що товариство послідовно розвивається. Свідченням цього є його видавнича діяльність [6, арк. 12].

Найбільш складним для діяльності БНТ був період Другої світової війни. Із вступом у 1939 р. радянських військ на західноукраїнські землі припинило своє існування БНТ, було знищено ряд його наукових праць. За часів німецької окупації відновилася наукова та видавнича діяльність БНТ. В цей час завдяки заходам митрополита Й. Сліпого вдалося видати один випуск журналу «Богословія». З наступною радянською окупацією Західної України БНТ остаточно припинило своє існування. Значна кількість духовенства та мирян зазнали переслідувань у радянських концтаборах.

Таким чином перебування західноукраїнських земель в 20–30-х рр. ХХ ст. у складі Польщі негативно позначилося на культурному житті українського народу. Захищати культурні права намагалася ієрархія УГКЦ, яка активно включилася у розбудову богословської освіти та науки. В цей час завдяки її ініціативі засновується БНТ. Її метою був розвиток та по-

ширення богословської науки серед духовенства. За часи свого існування товариство стало справжнім науковим осередком, видавши низку наукових та богословських праць.

Джерела і література

1. Бистрицька Е. Й. Сліпий — організатор богословської науки в Україні // Патріарх Й. Сліпий як визначний український ієрарх, науковець та патріот. — К., 2003. — С. 106–115.
2. Богословське наукове товариство у Львові в першому 10-літті свого існування (1923–1933). — Львів, 1934. — 88 с.
3. Пристай В. Львівська греко-католицька Духовна семінарія. — 1783–1945. — Львів, 2003. — 520 с.
4. Сениця П. Богословське наукове товариство у Львові // Світильник істини. — 1976. — № 2. — С. 13–62.
5. Центральний державний історичний архів України, м. Львів (ЦДІАЛ України). — Ф. 451. — Оп. 1. — Спр. 114. — Арк. 12.
6. Там само. — Спр. 114. — Арк. 24.
7. Янів В. Нарис історії Українського богословського товариства // Наукові записки УВУ. — 1967. — № 9–10. — С. 179–187.

I. Khodak

THE ROLE THEOLOGICAL SCIENTIFIC SOCIETY PLAID IN THE DEVELOPMENT OF THEOLOGICAL SCIENCE IN 1920–19320 OF THE 20TH CENTURY

The activity of the scientific theological cosiation and it important in the development of the theology in submitted for consideration of the article. The published activity of the society is paid especially much attention.

Key words: scientific theological costition, theology, greek-catholic church.

И. Ходак

РОЛЬ БОГОСЛОВСКОГО НАУЧНОГО ОБЩЕСТВА В РАЗВИТИИ БОГОСЛОВСКОЙ НАУКИ В 20–30 ГГ. XX СТ.

В статье рассмотрена деятельность научного общества и роль в развитии богословской науки. Особое влияние уделяется издательской деятельности общества.

Ключевые слова: богословское научное общество, «Богословия», греко-католическая церковь.